

Dr. Darai Lajos CSc (Kápolnásnyék):

Összegezés

Érdekes és értékes tudományos tanácskozáson vettünk ma részt. Új kutatási eredményeket üdvözölhetünk minden előadó részéről. Ez az eltelt 100 év tekintetében kiemelkedő, mivel már elég sokoldalú feltárás és mélyreható összefoglalás történt az első világháborúval kapcsolatban.

Örsi Julianna egészen a Távols-Keletig vitt minket, ahol a Vlagyivosztokek melletti fogolytáborban olyan erőteljes szellemi és közösségi életről számolt be, amit csak a magyar műveltség magas színvonalú megtartó erejével magyarázhatunk, ha nem vesszük természetesnek az annyira szélsőségesen nehéz körülmények között. Mellékesen arra a manapság divatos vitára is válasz ez a jelenség, amit a kereszténység kulturális szerepével kapcsolatban gerjesztenek, mert itt a vallásosság ugyancsak magátólértetődő mivoltában nyilvánult meg, alkotó módú értelmezéssel kiegészítve a körülményekből fakadó hiányosságokat. Az, hogy a normális élet minden kellékét igyekeztek biztosítani, és a jövőre gondolva képzéseket folytattak, sőt még sportversenyeken is bizonyították rátermettségüket, az életrevalóság örök mintaképeivé teszik ezeknek a magyar embereknek a háborús sorsát, a háborús körülmények közötti helytállását. Ez akár világsikerű film alapja is lehetne, méltatlan az eddigi ismeretlenségük, amikor más nemzetek sokkal dicstelenebb szereplése annyira közismertté van téve.

Németh Szilvia nem a távolba szakadt sorsokkal, hanem éppen a hazai háborús élettel, a hátszág tevékenységével foglalkozott. A pozsonyi szükséges megszorító intézkedésekről, a helyzet eszmei kezeléséről, lelki emelkedettségi fokának, a hazafiasság fenntartásának eszközeiről számolt be. Hiszen a háború rengeteg új körülményt, nehézséget és feladatot hozott egy város életében. A jótékonykodás, az adakozás példáinak feltárása tanulságos a ma embere számára, aki a testvériség, együttérzés, közösségi együttműködés hiányától szenved. A pozsonyi jótékonyági rendezvényekkel, a Vashonvéd szoborba vert, támogatással megvásárolt szögekkel, a hadikötvények vásárlásával és az elesett katonák dísztemetéseivel, síremlékeivel szép példáit láthattuk a hátszági felelősségvállalásnak, a veszteségekre, a tragédiákra válaszólnak. S hogy még a templomi képek is a háború elviselésének lelki támaszául lettek átfestve, inkább a háború elkerülhetetlenségére, sorszerűségére és annak elviselése kötelességére utalnak az akkori világból, minthogy valamilyen kegyetlenkedési, ellenségeskedési szándékot tükröznének.

Már ezzel a két előadással is megkaptuk az első világháború szinte teljes keresztmetszetét, hiszen Pozsonytól Vlagyivosztockig, a hadifogolytábortól a hátszáig tekintette át a két előadó a háborús terepet. És persze ott vannak még

közben a csatateret, de erről már igen sokan és sokat írtak, adtak elő. Nekünk, a Zürichi Magyar Történelmi Egyesületnek is volt erről egy egész hétig tartó tudományos tanácskozása, ahol a nemrég elhunyt Zachar József például hihetetlen részletességgel és pontossággal foglalta össze a háború minden eseményét. Ez a kötet már az Interneten is elérhető, a ZMTE honlapján lévő Elektronikus könyvtárban: <http://mek.oszk.hu/06800/06802/06802.pdf>.

Kovács Rudolf Zoltán a tábori lelkészek kapcsán kitért az általános kérdésre, hogy mi volt a szerepük a papoknak a történelem során. A lelki szolgálattal mellett, amit taglalt, fel kell hívnunk a figyelmét arra, hogy a középkor során püspöki hadvezérekkel is találkozunk, azaz a tárgykör még szélesebb, mint amit érintett. Mindenesetre nagyon érdekes volt, ahogy a katonalelkészeknek az egyházi és katonai rangsorban elfoglalt helyét bemutatta, és hogy ugyan nem vettek részt a hadműveletekben, de nyilvántartás számára szolgáltatott adatokat. Hogy a lelkészek a keresztény szellemiség érvényesítésére törekedve a különleges helyzetben lévő katonák sorsát könnyítendő az eszményi közösséget szolgálták. Hogy a sebesültek, haldoklók számára az utolsó vigaszt közvetítették, és a harcolóknak a jogszerű honvédelem értelmében nyújtottak támaszt a kitartáshoz. Szépen áttekintette a tábori lelkészség újkori feladatainak, szervezetének alakulását ek, a katonai kórházakban tevékenykedő apácákra is kitérve. Hangsúlyozva, hogy a háborús embertelenségek közepette ez a szolgálat tudott nyújtani valamennyi éppen lehetséges vigaszt, segítséget.

Pandula Attila a tőle megszokott alaposággal és eleganciával tárta elénk az első világháborús Katonai Érdemkereszt – vörös-fehér kereszt és szalag – történetét, három osztályának jellegzetességeit, adományozásának körülményeit. Tisztázta, hogy akkor két kitüntetési típus volt, a rendjel és az érdemkereszt, utóbbit nem rendjelszerű kitüntetési kiegészítésnek tartva. A társadalomtörténeti vonatkozásokat abban az értelemben adta elő, hogy az ország politikai és katonai vezetése a kitüntetésekkel is szolgálni, növelni akarta ugyan a hadsereg erejét, fegyelmét, de ez nem érvényesülhetett maradéktalanul, mert a katonák között felmerült az igazságosság kérdése, amennyiben az elismerést inkább a katonai magas rang és beosztás, azaz a szolgálati ranglétrán elfoglalt hely és nem a harci érdem alapján osztogatták általában. Több példát is hozott erre, amint a valódi érdem alapján nyert kitüntetésre is, amivel igen színessé tette előadását. Ezen kívül dicséretet és hálát érdemel ő azért is, hogy erre a tudományos tanácskozássra az előadók nagy részét elhívta, megszervezte.

Csihák György a valójában sose létezett Burgenland kapcsán igen mély történelmi gyökerű kérdéseket boncolgatott az első világháborúval összefüggésben, annak valamilyen hatásaként a mában érvényesülve. Mi a haza, ha két világháborút elvesztve a XX. században, szinte minden, ami magyar, idegen kézbe került? A mai fiatalok nem akarnak magyarok lenni, köztük sokan alig tudnak olvasni, nehezen értenek meg egyszerű szöveget is. Mintha lemondának magukról, amint a nemzet is lemondott például Burgenlandról, pedig a soproni népszavazás megmutatta, hogy ha lehetett volna, az ottaniak az országban maradtak

volna. Bár a nyugati sajtó valótlanul állít máig a népszavazásról is, és Burgenlandról is, de az osztrákok nem véletlenül nem fejlesztik a területet, még az autópálya is végig mellette fut. Viszont a mai magyar állam mintha tudomásul venné a nemzetközi mesét, hogy az osztrákok Dél-Tirolért cserébe jogosan kapták Burgenlandot, és nem akar tudomást venni az ottaniakról, törekvéseikről, csak igen kis mértékben támogatja őket. Pedig a magyar ott sem kisebbség, mint sehol a Kárpát-medencében, hanem népcsoport, őshonos nemzeti közösség. Ezt azért kell hangsúlyozni és elnémitani a hamis kisebbség fogalom használatát, mert kisebbségnek nem, de nemzeti közösségnek jár a területi önigazgatás.

Összességében tanácskozásunkról elmondhatom, hogy nekem az előadások sajátos tárgykörük érdekességén túl azért tetszettek, amint a ZMTE korábbi tanácskozásainak első és második világháborút (<http://mek.oszk.hu/06700/06790/06790.pdf>) tárgyaló előadásai is, mert az eseményeket nem a győztesek szemszögéből láttatják, mint ami általában divat még nálunk is, és amit a győztesnek kikiáltottak még a politikájukban is érvényesítenek (lásd Benes dekrétumok, stb). Itt most jelesül az első világháborút nem a második világháború győzteseinek szemszögéből, hanem a benne résztvevőkből, a szenvedő katonákból, az életükhöz és magyarságukhoz, műveltségükhöz ragaszkodó hadifoglyokból, az élni akaró és segítőkész, együttérző hátországéből, a hadi körülmények között is a lelki egyensúlyt és igazságosságot keresőkből, és a következmények kendőzetlen tárgyalása álláspontjáról. De ha a győztesek oldaláról szemlélődnénk is, akkor se lehetne megkerülni a tényt, hogy a XX. századi két világháborút a XVIII. század elejétől érvényesített világrend következményének tekintjük, azok elleni háborúnak, akik annak kedvezményezettjei érdemtelen kiváltságait valamilyen társadalmi előrelépéssel veszélyeztették. Ezek közé a haladottabb népek közé tartoztunk és emiatt a vesztesek közé kerülünk mi is. Ezért az első világháborút nemcsak a divide et impera elv érvényesítésével, a nemzetek egymásra uszításával kell kapcsolatba hoznunk, hanem mélyebben, a tömegpolitikai korszak fájdalmas, újszerűen borzalmas eszközeivel is. De mennél többet tudunk e korszakokról és mennél tisztábban látunk, annál nagyobb reményünk van kivédeni káros hatásait és jobb irányt felé mennünk.